

طرح درس

۱. عنوان درس: باستان‌شناسی ایران در دوران اسلامی

۲. شماره درس:

۳. تعریف: مطالعه آثار و بقایای مادی و مواد فرهنگی صدر اسلام برای درک جوامع انسانی در صدر اسلام در پهنه جغرافیایی کشورهای مسلمان در صدر اسلام با استفاده از یافته‌های باستان‌شناختی، منابع مکتوب و بهره‌گیری از مطالعات میان‌رشته‌ای را باستان‌شناسی صدر اسلام گویند. بازه زمانی این مطالعه ضمن توجه به پیش‌زمینه‌های فرهنگ و تمدن پیشااسلامی، از صدر اسلام تا قرن پنج هجری قمری و در حوزه جغرافیایی ایران صدر اسلام و بویژه در مهرچند در ابتدای شکل‌گیری باستان‌شناسی توجه چندانی به باستان‌شناسی دوران اسلامی بعنوان یک رویکرد مستقل نبوده است اما به مرور و با توجه به اهمیت اسلام در شیوه شکل‌گیری جوامع انسانی، بسیار مورد توجه قرار گرفت.

۴. منابع

هیلن برند. رابرت (۱۳۹۴). *هنر و معماری اسلامی*. ترجمه؛ اردشیر اشراقی. تهران. انتشارات روزنه

هیلن برند، *معماری اسلامی*، ترجمه باقر آیت الله زاده شیرازی، انتشارات روزنه

کیانی، محمدیوسف. *معماری ایران در دوران اسلامی*، انتشارات سمت

اتینگهاوزن. ریچارد. گرابار. (۱۳۹۴). *هنر و معماری اسلامی (۱) ۶۵۰-۱۲۵۰*. مترجم: یعقوب آژند. تهران. سمت

بلر. شیلا. بلوم. جاناناتان (۱۳۸۷). *سراب هنر اسلامی؛ تأملاتی در مطالعه‌ی حوزه‌ای سیال*. ترجمه فرزانه طاهری.

مجله‌ی باستان‌شناسی و تاریخ. سال بیست و سوم. شماره‌ی اول. شماره‌ی پیاپی ۴۵. تهران. صص: ۴۸-۹۲

بلر. شیلا (۱۳۹۴). *نخستین کتیبه‌ها در معماری دوران اسلامی ایران زمین*. مترجم: مهدی گلچین عراقی. تهران

انتشارات فرهنگستان هنر

- رفیع فر. جلال الدین. موسوی. محمود (۱۳۹۳). *باستان‌شناسی، دانش نامه جهان اسلام. جلد ۱. سرپرست*

نویسندگان؛ غلامعلی حدادعادل. تهران. بنیاد دائرة المعارف اسلامی. ص ۲۱۲

رنفرو. کالین. بان. پل (۱۳۹۰). *مفاهیم بنیادی در باستان‌شناسی*. ترجمه؛ اکبر پورفرج و سمیه عدیلی. تهران.

انتشارات سمیرا

سعید. ادوارد. (۱۳۹۴). *شرق‌شناسی*. ترجمه لطفعلی خنجی. تهران. انتشارات امیرکبیر

علیزاده. عباس (۱۳۸۶). *تئوری و عمل در باستان‌شناسی*. تهران. انتشارات میراث فرهنگی

گرابار. الگ. (۱۳۹۶). *شکل‌گیری هنر اسلامی*. ترجمه؛ مهدی گلچین عراقی. تهران. نشر حکمت سینا

لاله. هاید. (۱۳۷۶). *باستان‌شناسی دوران اسلامی ایران*. مجله‌ی نمایه پژوهش. شماره‌های ۹ و ۱۰. صص ۱۷-۲۷

- *Fowden. Garth(2004). Art and the Umayyad Elite In Late Antique Syria; Gusayr Amra. London. Los Angeles and New York. University of California Press*
- *Insoll. Timothy(1999). Archaeology of Islam.Oxford. Blackwell publisher*
- *Insoll. Timothy (2001). Archaeology and World Religion.New York. London and New York. Routledge*
- *Insoll.Timothy(2003).The Archaeology of Islam in Sub Saharan Africa. Cambridge. Cambridge University Press*

- *Millwright, Marcus(2006), Islamic Archaeology; Some primarily Notes, presented in the February at the Agha Khan Program in Harvard University*
- *Millwright, Marcus(2010).An Introduction to Islamic Archaeology. Edinborg. Edinburg University press.*
- *Northridge. Alastair. Kennet.Derek(2015). Archaeological Atlas of Sammara. London. British institute for Study of Iraq*
- *Raymond.Andre(2008).Management of the City, The city in Islamic World; Volume 2. Edited by Salma K.Jayyusi. Renata Holod. Antonio Petruccioli and Andre Raymond, Leiden, Boston, Brill*
- *\Strange, Katrine(2001), Towards Islamic Archaeology, Neusner, J. and Strange, JF. (eds.) Religious Texts and Material Contexts, pp. 199–218. University Press of America, Lanham, New York, Oxford*
- *Vernoit,Stephan(1997), The Rise of Islamic Archaeology,Moqarnas, Vol 17, Pp1-10*
- *Wilkinson. Charles.K(1973). Nishapur: Pottery of Early Islamic Period. New York. The Metropolitan Museum of Art*
- *Wilkinson. Charles.K(1987). Nishapur: Some Early Islamic Building and Their Decoration. New York. The Metropolitan Museum of Art*
- *Wilson, Johne A(1954), Islamic Culture and Archaeology, Middle East Journal, Vol 8, Nom 1, pp1-9*

۵. اهداف

هدف این درس آشنایی دانشجویان با تحولات سیاسی و فرهنگی و اجتماعی در جریان گذار از دوره ساسانی به اسلامی با دیدگاه باستان‌شناختی و نیز آشنایی با زمینه‌های شکل‌گیری و عناصر و شاخصه‌های هنر، معماری و میراث فرهنگی صدر اسلام در ایران

۶. تعهدات دانشجوی

مشارکت در فعالیتهای کلاسی و انجام تکالیف درسی

۷. پیش‌نیازها*

هرچند در سرفصل درس نیامده است اما گذراندن باستان‌شناسی دوران تاریخی بویژه اشکانی و ساسانی ضروری است.

۸. شیوه محاسبه نمره

فعالیت‌های کلاسی، امتحان کتبی، پروژه و تحقیق درس

۹. تقویم آموزشی درس (فرم ضمیمه)

محمد اسماعیل اسمعیلی جلودار

استاد درس

تقویم آموزشی درس باستان‌شناسی ایران در دوران اسلامی

عنوان بحث	هفته/جلسه
باستان‌شناسی و هنر اسلامی	اول
باستان‌شناسی دوره اسلامی، تعاریف، رویکردها و چالش‌ها	دوم
تاریخچه باستان‌شناسی اسلامی در جهان	سوم
تاریخچه باستان‌شناسی اسلامی در ایران	چهارم
ظهور اسلام و پدیدار شناسی آن در آثار برجای مانده از صدر اسلام	پنجم
وضعیت هنری صدر اسلام، تاثیر هنر ساسانی و بیزانسی و شکل‌گیری اولیه هنر اسلامی (مسجد قبه الصخره و دمشق و ...)	ششم
شهرسازی و فضاهای شهری صدر اسلام (ادامه بحث مساجد صدر اسلام ایران و جهان)	هفتم
مساجد صدر اسلام ایران و جهان	هشتم
شهرسازی و فضاهای شهری صدر اسلام	نهم
شناخت آثار غیر مذهبی کاخ‌های و دیگر آثار در صدر اسلام	دهم
شناخت آثار غیر مذهبی کاخ‌های و دیگر آثار در صدر اسلام	یازدهم
شناخت آثار عام المنفعه صدر اسلام	دوازدهم
شناخت آثار عام المنفعه صدر اسلام	سیزدهم
روش‌شناسی کاوش و بررسی باستان‌شناسی در محوطه‌های صدر اسلام (مطالعه موردی)	چهاردهم
هنرنقاشی و کتاب‌آرایی در صدر اسلام	پانزدهم
پرسش و پاسخ و رفع اشکال	شانزدهم